

מדני-בוים

ה ברחות הימאים הפכו לתופעת קבע בנוף המדינה, כמו בנייה טובים ועדת גונבי הגיפס. שופטים ושוטרים, עסקנים ועמונים כבר קמו להוקיע ולהתריע. וככל זאת לא שאל איש שאלה כה פשוטה: כיצד זה קרה כי ציבור זה, שעלו היתה תפארת המדינה בימי הבראשית, חלוצי היום וכובשי נתיבותיו, הצמיח מתוכו פירות-כאזשים אלה? ולא בשולי השרה, אלא במרכזו, באדי מה שהצמיחה בשעתה את מיטב היכול האנושי?

הנה הבחינו שנונים ודבריערן, במשך שנים ארוכות. הנה ערקו בהמוניהם, בחוסי כל הבשות, והפכו חלוצי תנועת הירידה. הנה גם הקימו להם, כך סופר לי באירופה, ארגון מסועף של קליטת-ירידה בניו-יורק, הואג לבאים, מסדרם בעבודה ומקל עליהם את חבלי המיוג בגלויות.

★ ★ ★

כ יצד זה קרה? דומני כי אין תופעה שלילית אחת כמדינה שיש בכוחה להשיב עליה בכטחון כזה, מתוך נסיון אישי כה מוצק. לפני שש שנים היינו עדים כיצד הורקף ציבור זה עצמו, באחד מגילויי הגאחה היסם ביותר בתולדות המדינה. שבת-הימאים ה גדולה היתה התפרצות ספונטאנית של עדת בני-חורין, אשר סברה כי נעשה לה עול, ואשר קמה ללחום את מחמתה בקומה זקופה ובראש מור.

יתכן כי לא כל תביעות הימאים היו או שקולות ומוצדקות. יתכן כי מפלגות שונות ניסו לדוג את דגיתן במים אלה. יתכן כי מנהיגי השביתה היו גלהבים יותר משהיו בעלי דיעה צלולה. אולם ביטודו של דבר היה זה מרד של אנשים חופשיים נגד מנגנון דורסני וחסר-נשמה, גילוי יפה-תואר של עוזרות אנושי. הוא משך אליו את אהדת כל הטוב, היפה והנאצל במדינה. השביתה נשכרה. בפעם הראי שונה בתולדות המדינה נתגלו מעי מקי השפלות לתוכם מסוגל לצדול מנגנון מוכה תאוות-ההשגות.

פלוגות-שוטרים (שכמה ממפקדיהן התי פרסמו מאז בפרשנות השתתרות השונות) נשלחו להכניע את זקופיה-קומה באוניות, בעזרת אלות וגאו מרמעי. מפירי-שביתה זרים, חלאת המין האנושי, גויסו בגמלי תבל כדי לתפוס את מקומם של חלוצי הים הישראליים. מערכת-הבטחון הופעלה כדי לגייס את מנהיגי המרד לצבא. ומערכה מאורגנת של עלילות שפלות השתדלה ל שכנע את הציבור כי המורדים לא היו צעירים חמומי-מוח וישרי-לב, אלא סוכנים זרים, שליחי הקומינפורם ומחבלים בכטחון. אז התרגלו לשיטות אלה. עד כדי כך — שכבר איננו מסוגלים לחוש את כל עומק ההתנונות המוסרית המתגלם בהן. אולם אז היו עדיין טריות וחדשות. הן באו כאפתעה, והן הצליחו.

שיטות אלה לא שברו רק את השביתה. הן שברו גם את הי שובתים. המנגנון לא הסתפק בי כניעה-שליכבוד. הוא עמד על כך כי המנוצחים יחזרו לאוניות בך וחילה, מושפלים ושבורי-רצון.

הוא שבר את עמודי-השרדה של ציבור הימאים, ושל כל ימאי יחיד. הוא עשה את הכל כדי ליטול מהם את זכות-הכבוד, של אדם שנברא בצלם: את הגאחה הפנימית, את כבודו העצמי של בן-החורין. הימאות הישראלית לא החלימה מעולם ממכה זאת. מה תימה כי כמה ממיטב בניה נמצאים בין המבריחים והעריקים? אדם שכבודו העצמי ניטל ממנו, מדוע לא יברית, יגנוב ויערוק? היבואו עתה אותם ששפכו את הדם הזה וישפכו דמעות-תנין על ירידת המוסר?

★ ★ ★

א ותו צעיר עברי מנצרת, אשר הפך קדוש בעיני מיליונים בלתי-ספורים מסביב לכדור-הארץ, אמר בשעתו כמה משפטים הרויים חוכמת-הדורות של בני הארץ הזאת: "הישמרו לכם מנביאי-השקר, הבאים אליכם בלבוש כבשים, ובקרנם זאבים המה. הכר תכירו אותם בפריים. הייאספו ענבים מן הקוצים, או תאנים מן הברקנים? כן כל עין טובה עושה פרי טוב, והנשחת עושה פרי רע. עץ טוב לא יוכל לעשות פרי רע,

ועץ נשחת לא יעשה פרי טוב. לכן בפריים תכירו אותם." ישנן דרכים רבות לעמוד על טיבה של צמרת חברתית ופוליטית. מארכס הצביע על תהליכי-הייצור. קלאוזוביץ שקל את רמת הטכניקה הצבאית. אחרים בחנו את טיב האמונות, הספרות או המחשבה הפילוסופית.

אולם אפשר להציב גם קנהי מידה הרבה יותר פשוט ומהותי לכחינת כל משטר חברתי: מה טיבו של האדם שהוא מגבש? האם מעלה המשטר את הטוב והיפה אשר נוב כל בדיאנוש — או שהוא מטפח בו את הצדדים השליליים?

ימי הנוהר של מדינה זו — השנים שקדמו להקמתה הרשמית, והחודשים הי

גבעתי. התקופה שלקחה כשרונות קטנים, ועשתה אותם לדוברי אמת גדולה. שהפכה את נתן אלתרמן למשורר, ואת יגאל אלון למנהיג. עד שחלפה הסכנה החיצונית, והמנגנון הישן התאושש וחזר לאיתנו. תוך שנים מעטות העכיר מנגנון זה את אחירת הקסם, כוסף את דמות האדם והפך את גיבורי תש"ח למוצגי המוזיאון של שנת-העשור. מפירוק רוח הפלמ"ח והמתחרת, דרך שבירת מרד הימאים, ועד לקציר בנייה-טובים ומבי ריחיים.

★ ★ ★

ב פירותיהם נכיר אותם. מה עשה המנגנון לאדם הישראלי? את מי הוא העלה? אילו טיפוסים גיבש?

לגדולה עלו בחברה זו האנשים שמעולם לא היו זקופי-גוף, שכוחם היה מאז שחר נעוריהם כאמירת-הן ובהתפרסות בפני בעלי

"הזרע רוח רעה..."

השררה. הנציג המובהק ביותר של טיפוס זה הוא טדי קולק, יצירת כפיו של ראשי-הממשלה בכבודו ובעצמו, אלוף השנור ואלוף מנגנון-החושך, אדם שמעולם לא נודע בשל רעיון מקורי כל שהוא, אך המצטיין בכשרון מיוחד לריצת-שליחיות.

ירידת הרמה האנושית בכריטיטיה מצאה את ביטוייה בתופעה שי זכתה לכינוי "מדריבוים". בדרך ההשאלה מותר לנו לקרוא לר יצירתי-כפיו של המשטר הקיים בישראל, על שם נציגים המובהק ביותר, באלותו שם. מדריבוים שלנו.

אלה האנשים הממלאים את כל המנגנונים — נכנעים כלפי מעלה, עריצים כלפי מטה. חסרי צבע, חסרי גוון, חסרי ברק — עבדים המושלים בכוח היותם משובצים במסגרת גדולה וחסרת-נשמה.

אפשר לראות פירות אלה בפרשות הי שחיתות, שנסתיימו כולן בעלית המושחתים בדרגה, בציניות גלויה ורשמית. אפשר לראות פירות אלה בבית-הקברות הטרבותי — המשוררים-לשעבר המגישים

לארוניהם על מגשי-הכסף מאמרים גרויעם בחרוזים; המחזאים שניסו פעם ללכת בדרך גבר וכותבים עתה כתיבי-פלטתר בהזמנה; השחקנים הגדולים שנורקו לכלבים — כולם בשרידים שדמם התיבש ובשרם שמן.

אפשר לראות אותם בשטח הערבי — הקוזילינגים הבוויים ביותר שעלו לגדולה, בעוד שמיטב הצעירים, חניכי בית-הספר הישראלי, עוברים את הגבול באישון-לילה והופכים קציני-מוזיעין בצבאות האויב.

ואפשר לראות אותם, באור הברור ביותר, דחאק באפילת מנגנון-החושך — המכונה שהפכה את שבירת-האדם לאומנות. היא נוטלת לידה אדם שסטה במעט מדרך הישר, שוברת את גאוחו בהדרגה ובשיי תטיות, ומוציאה בסוף התהליך את המוצר המוגמר — מלשין, פרובוקטור, עדי-שקר, יצור בווי בעיני אלוהים ואדם.

בפירותיהם נכירם. הנה הפרג.

★ ★ ★

ה תופעה זו של מנגנון המכוסף את דמות האדם, אינה יחידה במינה, ובי חדאי לא ראשונה בהיסטוריה. זוהי תופעה כמעט קבועה בשלב מסוים של התפתחות. היא מסמלת את שקיעתה של צמרת חברתית, חיוון שהוא תמיד מעצב ומדכא. כל משטר עולה, הנותן פתרונות של ממש לבעיות החברה, בצורה של אידיאלים פוליטיים וסוציאליים אמיתיים, זורע בלב האדם חדות-יצירה וגאחה פנימית. בשברו דפוסיים ישנים ומעובשים, הוא שולח בחברה את רוח החופש. אפשר לומר: הוא מעלה את האדם מעל לעצמו. בהתמסר האדם לאידיאל גדול, רעון, חיובי, הוא קורא דרור לכוחות הגלומים בו.

כזאת היתה הריניסאנס — תקופה המי רוממת עד היום את רוח האדם החווה באוצרותיה ברומא. כזאת היתה המהפכה הבורגנית, ששברה את כבלי הפיאודליזם ושיחררה כוחות אדירים. כזאת היתה הי ציונות, בימי העליה השניה והשלישית, ימי הבראשית של הקיבוץ ותחיית השפה, עת נוצר המשטר הגוסס כיום לעינינו.

וכאשר מתנוונת הצמרת, כאשר האידיאלים שלה מעלים עובש, כאשר אין בה הכוח לתת פתי רונות של ממש יבעיות המציאות, כאשר היא מאבדת את הכטחון העצמי, כאשר תחושת-היעוד שלה הופכת לתאוות-שדטון — שוב אין בכוחה להלהיב, לרומם, להעלות. היא יכולה רק לכופף וזההשמיל, לגדל כנכנאים וחנפנים.

★ ★ ★

י תוח פשטני זה, יש בו זרע של אופטימיות רבה. הוא מוביל למסקנה כי ירידה זו של ערך האדם, המוכאה כיום את רוחנו, אינה אלא זמנית וחולפת, כאשר היא תוצאת האחירה החברתית, לא תוצאה של ירידה מהותית.

אותם האנשים עצמם, המתגלים עתה לעינינו כשהם נטולים חרות-יצירה ועוזרות, צללים חיוורים של עצמם, יכולים מחר להיות אחרים — אם ינבוס באדמת הארץ יכול חדש של אידיאלים, משטר חדש בעל כיוון ויעוד.

בציטטה מדברי בן-הנגר מנצרת, החסרתי קודם פסוק אחד: "וכל עץ אשר לא יעשה פרי טוב, ייכרת ויושלך לאש. לכן בפריים תכירו אותם."

זוהי ארץ דינאמית. אנו עם צעיר. מציאות המנדלת טדי-בוים, לא תחזיק מעמד זמן רב על אדמה זו. ההיסטוריה תעבור על פניה ותשליך אותה לאש הנשירה.

כוחות-יצירה אדירים גלומים בעם זה, כוחות של בנין ומחשב ומעש. לא לעולם יישארו כבולים, כפופים. הם יבקשו להם את הדרך אל ההתבטאות, אל ההתפרצות, אל החיוב העצמי. ואז נראה כיצד דור של טדי-בוים הופך לדור של בני-חורין, כיצד בנייה-טובים יהיו טובים בעצמם. **כי גם הריניסאנס, לה מושתוקק לבנו — בפירותיה האנושיים נכירם.**